

Vrijwel alle paarden in Nederland hebben wormen en wormlarven in hun lichaam. Wanneer er een beperkt aantal wormen in het lichaam verblijven, levert dit geen gezondheidsproblemen op. Worden deze wormen onvoldoende bestreden dan wordt het paard besmet met een te groot aantal wormen. Door een wormbesmetting kunnen paarden last krijgen van koliek en diarree maar het kan ook resulteren in conditieverlies en dus verminderd presteren. Lange tijd bleef de bestrijding van worminfecties beperkt tot het op gezette tijden geven van een wormenkuur, maar vanwege het mogelijk resistent worden van wormen tegen wormenkuren is het belangrijk om de wormbestrijding gericht aan te pakken. Resistentie kan er uiteindelijk voor zorgen dat we geen middelen meer hebben waarmee wormen goed bestreden kunnen worden. Dit heeft uiteraard grote gevolgen voor de gezondheidszorg. Dit is ook de reden dat de regering besloten heeft dat wormenkuren tegenwoordig alleen nog met bij een dierenarts of met een dierenartsrecept gekocht kunnen worden.

De preventie en bestrijding van wormen heeft kort samengevat drie doelen, namelijk:

- Het voorkomen van lichamelijke problemen bij het paard als gevolg van een wormbesmetting.
- Het voorkomen van het besmet worden van het weiland of paddock met wormeieren/larven.
- Het voorkomen van resistentie tegen ontwormingsmiddelen

Correct gebruik van wormkuren

Om resistentie van wormen voor wormenkuren te voorkomen is het erg belangrijk om wormenkuren correct te gebruiken. Zo is het belangrijk om een paard altijd te voor het juiste gewicht te ontwormen. Indien u niet goed kunt inschatten hoeveel uw paard weegt dan kunt u gebruik maken van een formule waarmee u het gewicht met behulp van de borstomtrek en lengte kunt berekenen (formule opzoeken). Let hierbij wel op dat dit een algemene formule is die geen rekening houdt met rastypische lichaamsbouw. Zo zal men wanneer men deze formule zou gebruiken voor een trekpaard een lager gewicht berekenen voor het paard, terwijl het gewicht van een Arabier overschat kan worden. Onze dierenartsen of assistentes kunnen u altijd helpen met het zo goed mogelijk inschatten van het lichaamsgewicht van uw paard.

Basisschema ontwormen Veulens

Merrie en veulen dienen 6-10 dagen na de geboorte te worden ontwormd, bij voorkeur met ivermectine. Let hierbij op de dosering. N.B.: veulens jonger dan 4 maanden mogen absoluut niet ontwormd worden met moxidectine! Ontworm merrie en veulen samen elke 6-8 weken met ivermectine totdat het veulen gespeend wordt. Spoelwormen kunnen problemen opleveren bij veulens. Met behulp van een mestonderzoek kan nagegaan worden het veulen last heeft van spoelwormen. In geval van spoelwormproblemen is het raadzaam te ontwormen met pyrantel. Vanwege de vele verschillende mogelijkheden is het geven van een basisadvies na het spenen moeilijk, maar in alle gevallen geldt: Ontworm alle paarden in een groep tegelijkertijd. Nieuwe paarden eerst ontwormen en 48 uur apart houden voordat ze in de groep gezet worden. Eventueel kan voor het ontwormen mest verzameld worden om na te gaan of en in welke mate het nieuwe paard besmet is met wormen.

Paarden ouder dan een jaar en jonger dan 5 jaar

Het meest eenvoudige basisschema voor paarden ouder dan een jaar is deze elke drie maanden ontwormen met moxidectine. Afhankelijk hoe het paard gehouden wordt, kan dit aantal verminderd worden in overleg met de dierenarts. Gebruik eenmaal per jaar (bij voorkeur in het najaar) een combinatiepreparaat met praziquantel om mogelijke lintworminfecties te bestrijden. Het is raadzaam om eenmaal per jaar mest te onderzoeken op wormeieren om de effectiviteit van de wormbestrijding te controleren.

Vrijwel alle paarden in Nederland hebben wormen en wormlarven in hun lichaam. Wanneer er een beperkt aantal wormen in het lichaam verblijven, levert dit geen gezondheidsproblemen op. Worden deze wormen onvoldoende bestreden dan wordt het paard besmet met een te groot aantal wormen. Door een wormbesmetting kunnen paarden last krijgen van koliek en diarree maar het kan ook resulteren in conditieverlies en dus verminderd presteren. Lange tijd bleef de bestrijding van worminfecties beperkt tot het op gezette tijden geven van een wormenkuur, maar vanwege het mogelijk resistent worden van wormen tegen wormenkuren is het belangrijk om de wormbestrijding gericht aan te pakken. Resistentie kan er uiteindelijk voor zorgen dat we geen middelen meer hebben waarmee wormen goed bestreden kunnen worden. Dit heeft uiteraard grote gevolgen voor de gezondheidszorg. Dit is ook de reden dat de regering besloten heeft dat wormenkuren tegenwoordig alleen nog met bij een dierenarts of met een dierenartsrecept gekocht kunnen worden.

De preventie en bestrijding van wormen heeft kort samengevat drie doelen, namelijk:

- Het voorkomen van lichamelijke problemen bij het paard als gevolg van een wormbesmetting.
- Het voorkomen van het besmet worden van het weiland of paddock met wormeieren/larven.
- Het voorkomen van resistentie tegen ontwormingsmiddelen

Correct gebruik van wormkuren

Om resistentie van wormen voor wormenkuren te voorkomen is het erg belangrijk om wormenkuren correct te gebruiken. Zo is het belangrijk om een paard altijd te voor het juiste gewicht te ontwormen. Indien u niet goed kunt inschatten hoeveel uw paard weegt dan kunt u gebruik maken van een formule waarmee u het gewicht met behulp van de borstomtrek en lengte kunt berekenen (formule opzoeken). Let hierbij wel op dat dit een algemene formule is die geen rekening houdt met rastypische lichaamsbouw. Zo zal men wanneer men deze formule zou gebruiken voor een trekpaard een lager gewicht berekenen voor het paard, terwijl het gewicht van een Arabier overschat kan worden. Onze dierenartsen of assistentes kunnen u altijd helpen met het zo goed mogelijk inschatten van het lichaamsgewicht van uw paard.

Basisschema ontwormen Veulens

Merrie en veulen dienen 6-10 dagen na de geboorte te worden ontwormd, bij voorkeur met ivermectine. Let hierbij op de dosering. N.B.: veulens jonger dan 4 maanden mogen absoluut niet ontwormd worden met moxidectine! Ontworm merrie en veulen samen elke 6-8 weken met ivermectine totdat het veulen gespeend wordt. Spoelwormen kunnen problemen opleveren bij veulens. Met behulp van een mestonderzoek kan nagegaan worden het veulen last heeft van spoelwormen. In geval van spoelwormproblemen is het raadzaam te ontwormen met pyrantel. Vanwege de vele verschillende mogelijkheden is het geven van een basisadvies na het spenen moeilijk, maar in alle gevallen geldt: Ontworm alle paarden in een groep tegelijkertijd. Nieuwe paarden eerst ontwormen en 48 uur apart houden voordat ze in de groep gezet worden. Eventueel kan voor het ontwormen mest verzameld worden om na te gaan of en in welke mate het nieuwe paard besmet is met wormen.

Paarden ouder dan een jaar en jonger dan 5 jaar

Het meest eenvoudige basisschema voor paarden ouder dan een jaar is deze elke drie maanden ontwormen met moxidectine. Afhankelijk hoe het paard gehouden wordt, kan dit aantal verminderd worden in overleg met de dierenarts. Gebruik eenmaal per jaar (bij voorkeur in het najaar) een combinatiepreparaat met praziquantel om mogelijke lintworminfecties te bestrijden. Het is raadzaam om eenmaal per jaar mest te onderzoeken op wormeieren om de effectiviteit van de wormbestrijding te controleren.

Paarden ouder dan 5 jaar

Voor kleine groepen paarden met een vaste samenstelling (die dus niet in contact komen met mest van paarden buiten de vaste groep) is op maat ontwormen gebaseerd op regelmatig mestonderzoek mogelijk. Vereiste is hierbij wel dat de mest dagelijks uit het weiland of de paddock wordt verwijderd. Dit betekent dat we door regelmatig mestonderzoek de wormbesmetting controleren en alleen ontwormen als er een duidelijke worminfectie aanwezig is.

Besmetting weiland

Besmetting van het weiland kan verminderd worden door het regelmatig weghalen van de mest uit het weiland. Zo houdt men het aantal wormeieren dat op het weiland voorkomt zo klein mogelijk en wordt de kans verkleind dat een paard voldoende wormeitjes opeet om last te krijgen van een wormbesmetting. Het af en toe laten afgrazen van het weiland door andere dieren; bijvoorbeeld schapen, heeft het voordeel dat deze dieren werken als een soort "weidestofzuiger". Samen met het gras eten de schapen veel wormeieren op. Schapen kunnen niet ziek worden van paardenwormeieren en ondervinden hiervan dus geen problemen.

Mestonderzoek

Bij mestonderzoek wordt er gekeken naar het aantal wormeieren dat voorkomt in een bepaalde hoeveelheid mest. De hoeveelheid wormeieren is gerelateerd aan het aantal volwassen wormen dat voorkomt in het paard. Mestonderzoek kan dus aanwijzingen geven in welke mate paarden besmet zijn met wormen en om welke wormen het gaat. Afhankelijk van de mate van besmetting kan bekeken worden of het noodzakelijk is om het paard te ontwormen. Ook het effect van een wormenkuur kan gecontroleerd worden met het mestonderzoek. Op basis van de situatie op bij u op stal, gecombineerd met de uitslag van het mestonderzoek, kan er een wormbestrijdings- en preventieplan op maat gemaakt worden. Hierdoor wordt het risico op lichamelijke klachten bij uw paarden zo klein mogelijk gemaakt. Tevens wordt het resistent worden van wormen tegen wormmiddelen zo lang mogelijk wordt uitgesteld.

De levenscyclus van wormen

Een paard kan besmet worden met wormen door het opeten van een wormei of een wormlarve (jonge worm). Via een aantal tussenstadia ontwikkelt deze larve zich tot een volwassen worm die in de meeste gevallen leeft in het maagdarmkanaal van het paard. Daar leggen volwassen wormen veel eitjes die samen met de mest mee naar buiten komen en ook het weiland besmetten. Paarden die op dit weiland lopen kunnen zo besmet worden en zelf ook weer zorgen voor een verdere besmetting van het weiland.

Belangrijke wormen die bij het paard voorkomen zijn:

- Spoelwormen (*parascarus equorum*)
- Grote strongyliden
- Kleine strongyliden
- Veulenworm (*strongyloides westeri*)
- Aarsmaden (*Oxyuris equi*)
- Lintwormen
- Longwormen

Spoelwormen

Spoelwormen zijn ronde, witte wormen die wel 30 cm lang kunnen worden. Ze veroorzaken vooral problemen bij veulens. Wanneer paarden spoelwormeieren opeten ontwikkelen er zich larven die een trektocht maken door het lichaam. Uiteindelijk komen deze larven terecht in de longen, worden opgehoest en weer doorgeslikt en ontwikkelen zich dan tot volwassen wormen in darm. Naast problemen in het maag-darmkanaal kunnen zij, in geval van ernstige besmetting ook problemen in de longen veroorzaken. Wanneer ze in grote getale in de darm aanwezig zijn kunnen ze verstoppingen veroorzaken.

Grote strongyliden

Een gevreesde worm uit de groep van grote strongyliden is *strongylus vulgaris*. Deze worm komt door een goede wormbestrijding gelukkig niet meer vaak voor in Nederland. Larven van deze worm kruipen namelijk door de wand van de darmslagader en veroorzaken hierbij een ernstige ontsteking van dit bloedvat. Door deze ontsteking kunnen er bloedpropjes losraken die vastlopen in kleine bloedvaatjes van de darm. Dit veroorzaakt koliek bij het paard.

Kleine strongyliden

Bloedwormpjes (cyathostominae) hebben hun naam te danken aan hun bloedrode kleur, al kunnen ze ook wit zijn. De volwassen wormen zijn ongeveer 2 cm lang en zien er uit als dunne, kleine regenwormpjes. De larven van deze worm nestelen zich in de wand van de dikke darm en kunnen hier een "winterslaap" houden. In deze fase zijn de larven erg moeilijk te bestrijden met wormmiddelen. Wanneer deze larven in de winter of het vroege voorjaar allemaal tegelijk uit de darmwand kruipen veroorzaken ze hierbij een heleboel kleine wondjes, waardoor de hele dikke darm ontstoken raakt en de gevolgen voor het paard groot kunnen zijn. De preventie en bestrijding van deze worm is dan ook zeer belangrijk. De beste aanpak voor deze bestrijding is per stal en situatie verschillend en kan hierom het beste besproken te worden met een van onze dierenartsen.

Veulenworm

Larven van deze worm worden uitgescheiden in de melk van de merrie, bijna elke veulen wordt op deze manier besmet met deze worm. Ook deze worm maakt een trektocht door het lichaam, waarna de worm volwassen wordt in de darm van het veulen. Deze ontwikkeling kan heel snel gaan waardoor het veulen al binnen twee weken eitjes van deze worm kan uitscheiden met de mest. Deze eitjes kunnen dan weer opgegeten worden, maar ook kunnen larven door de huid van het veulen het lichaam binnendringen. Het dagelijks weghalen van de mest uit de stal van merrie en veulen is om deze reden dan ook een belangrijk onderdeel van de bestrijding en preventie van deze worm.

Aarsmaden

Aarsmaden leven in het laatste stukje van de darm leggen eitjes rond de anus. Dit veroorzaakt jeuk bij het paard waardoor ze gaan schuren.

Lintwormen

Lintwormen bij het paard hebben een aparte ontwikkelingscyclus, ze leven namelijk een gedeelte van hun leven in mosmijten. Paarden die grazen op oude vervilte (mosrijke) weilanden hebben hierdoor meer kans om besmet te worden met lintwormen. De volwassen lintwormen leven voornamelijk in de blinde darm van het paard. In tegenstelling tot de lintworm bij mensen wordt deze maar enkele cm lang en veroorzaakt met name koliek. Preventie en bestrijding van lintwormen kan in overleg met uw dierenarts besproken worden.

Longwormen

Longwormen komen veel voor bij ezels, maar veroorzaken bij deze dieren weinig problemen. Paarden ondervinden wel problemen van een besmetting, zo kunnen ze gaan hoesten. Bij paarden die samen met ezels gehouden worden, of op gemeenschappelijke weides gehouden worden is de preventie en bestrijding van deze worm extra belangrijk.

Beschikbare wormbestrijdingsmiddelen

In grote lijnen zijn er zes verschillende soorten wormbestrijdingsmiddelen die door verschillende fabrikanten gemaakt worden. Werkzamen stoffen:

Benzimidazolen

Tegen dit wormbestrijdingsmiddel is veel resistentie in Nederland. Om deze reden wordt dit middel in Nederland bijna niet meer gebruikt voor routinematig ontwormen.

Pyrantel

Pyrantel werkt ongeveer zes weken en is met name geschikt voor de bestrijding van spoelwormen. Dit middel werkt niet tegen paardenhorzels en ook niet tegen kleine strongyliden die in de darmwand leven.

Ivermectine

Ivermectine is het meest gebruikte wormmiddel waartegen nog weinig resistentie gezien wordt bij paardenwormen. Bij schapenwormen wordt er wel al meer resistentie tegen ivermectine gezien in Nederland. Ivermectine werkt 8 weken en bestrijdt horzellarven goed, kleine strongyliden die in de darmwand leven worden niet gedood door ivermectine.

Moxidectine

Moxidectine pakt niet alleen de wormen in de darm aan, ook larven die in de darmwand leven worden deels door moxidectine gedood. Dit is mede de reden waarom moxidectine 3 maanden werkzaam is. Ook tegen moxidectine wordt bij paarden nog nauwelijks resistentie gezien. Belangrijk om te weten is dat moxidectine niet gebruikt mag worden bij veulens jonger dan 4 maanden vanwege mogelijke vergiftigingsverschijnselen.

Praziquantel

Praziquantel werkt alleen maar tegen lintwormen en wordt meestal gegeven in een combinatiepreparaat met ivermectine of moxidectine. Eenmaal per gebruik van een dergelijk combinatiemiddel, bij voorkeur in het najaar is in de meeste gevallen voldoende om lintwormen te bestrijden. Paarden die een groot risico op lintwormbesmettingen lopen kunnen twee maal jaarlijks (voor- en najaar) ontwormd worden tegen lintwormen.